

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywio'r Iaith Gymraeg
Dyddiad y Cyfarfod	8 Tachwedd 2022
Aelod/Swyddog Arweiniol	Gary Williams / Cynghorydd Emrys Wynne
Awdur yr Adroddiad	Manon Celyn Roberts, Swyddog Iaith Gymraeg
Teitl	Gweithgareddau i Hyrwyddo'r Iaith Gymraeg

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn ymwneud â gweithgareddau hyrwyddo'r iaith Gymraeg.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Aelodau am weithgareddau hyrwyddo'r Gymraeg ers y cyfarfod diwethaf a'r cynlluniau amlinellol ar gyfer y flwyddyn i ddod.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Nodi'r weithgaredd yn ystod 2022 a chymeradwyo'r cynnig ar gyfer gweithgarwch hyrwyddo 2023.

4. Manylion yr adroddiad

Gweithlu dwyieithog

Rydym wedi bod yn gwneud llawer o waith allweddol i hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn fewnol ac allanol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf er mwyn sicrhau bod y Safonau Iaith yn cael eu cyflwyno. Dyma rhai o'r prosiectau hynny:

Eisteddfod Staff

Cynhaliodd y Cyngor ei phedwaredd Eisteddfod rhwng Chwefror 18fed a Mawrth 1af fel rhan o ddatliadau Dydd Gŵyl Dewi. Mae'r digwyddiad yn rhan o ymdrechion y

Cyngor i godi proffil a chael gwell dealltwriaeth o'r iaith, ac i ddathlu diwylliant Cymru. Daw ar adeg pan mae sylw sylweddol ar y Gymraeg a'r ffaith bod Eisteddfod yr Urdd wedi dychwelyd i'r sir fis Mai 2022. Unwaith eto eleni, o ganlyniad i covid-19, cynhaliwyd Eisteddfod ddigidol. Defnyddiwyd ein tudalen facebook staff preifat fel plattform i gynnal yr Eisteddfod a hyrwyddo categorïau amrywiol i staff gystadlu ynddynt drwy uwch lwytho llun i gyd-fynd â phob categori. Roedd y categorïau'n cynnwys Anifail anwes yn y cyflwr gorau, Anifail Mwyaf Talentog, Cyn ac ar ôl/Hen a newydd, brawddeg o'r gair DEWI SANT, fy hoff le yn Sir Ddinbych a llawer mwy. Er mwyn annog mwy o bobl i gymryd rhan yn yr Eisteddfod, penodwyd holl staff y cyngor fel beirniaid. Roeddynt yn dewis yr enillwyr trwy 'hoffi' y lluniau/fideos ar y dudalen facebook, a'r rheiny oedd â'r mwyaf o bleidleisiau oedd yn ennill. Roedd yr ymateb a'r gefnogaeth a dderbyniwyd yn galonogol iawn eto eleni ac roedd llawer o ymgysylltiad gan staff.

Eisteddfod yr Urdd Sir Ddinbych

Dychwelodd Eisteddfod yr Urdd i Sir Ddinbych fis Mai eleni ar Fferm Kilford ar gyrion Dinbych. Dechreuwyd ar y paratodau yn 2018, ond o ganlyniad i'r pandemig cafodd yr Eisteddfod ei gohurio 2 waith. Fe wnaethom ail-gydio yn y trefnu yn 2021 ac rydym wedi cael misoedd prysur iawn yn arwain at yr Eisteddfod.

Cyngor Sir Ddinbych oedd un o brif noddwyr Eisteddfod yr Urdd eleni ac roeddynt hefyd yn noddi'r ddwy sioe – sioe gynradd 'Ni yw y byd' a'r sioe uwchradd 'Fi di Fi'.

Roedd gennym babell fawr ar faes yr Eisteddfod o dan y thema 'Darganfod Sir Ddinbych' a sawl adran wahanol megis Theatr, busnes / twristiaeth, celf a chrefft a chefn gwlad. Roedd hi'n eisteddfod lwyddiannus iawn gyda pabell y Cyngor yn brysur trwy'r dydd, bob dydd. Braff oedd gweld cymaint o gynnwrf a bwrlwm ar y maes wedi hir ymaros.

Paned a Sgwrs

Mae'r sesiynau'n parhau i gael eu cynnal yn rhithiol. Disgynnodd y niferoedd yn ystod 2021 o ganlyniad i'r sesiynau fod wedi symud i fod yn rhithiol, Mae gennym glwb darllen unwaith y mis sy'n digwydd wyneb yn wyneb yn Llyfrgell Dinbych a Rhuthun. Mae staff yn cael cyfle i ddewis llyfr o'r gyfres 'Amdani' sy'n addas ar gyfer dysgwyr a'i ddarllen erbyn y sesiwn nesaf. Byddwn yn trafod y llyfr ac yn rhoi cyfle i staff fynegi eu barn trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r sesiynau wedi bod yn llwyddiannus iawn hyd yn

hyn gyda'r staff yn ffafrio sesiynau wyneb yn wyneb. Paratowyd tasgau ysgrifenedig wythnosol ar gyfer staff hefyd er mwyn datblygu eu sgiliau ysgrifenedig.

Diwrnod Shwmae Sumae

Unwaith eto eleni roeddem yn rhan o ddathliadau diwrnod Shwmae Sumae ar y 15fed o Hydref. Bwriad y diwrnod yw hyrwyddo'r syniad o ddechrau pob sgwrs gyda 'Shwmae' neu 'Su'mae' gyda'r nod i ddangos bod y Gymraeg yn perthyn i bawb – siaradwyr rhugl, dysgwyr neu os ydych yn swil am eich Cymraeg. Fe wnaethom hyrwyddo'r digwyddiad ar ein cyfrifon cymdeithasol trwy rannu geiriau Cymraeg defnyddiol gyda, seineg i helpu dysgwyr, i'w defnyddio yn y caffi, tafarn, swyddfa, cyfarfod a'r llyfrgell yn ogystal â rhannu fideo wnaethom greu o fascot y ddraig goch (Dewi Draig) yn cael ei ffilmio gan ddefnyddio gwasanaethau Cymraeg y Cyngor. Pasiodd y ddraig bêl rygbi i aelodau eraill o staff ar ôl dweud "shwmae" neu "sumae", yna gwnaeth yr aelodau staff hynny yr un peth. Y syniad y tu ôl i hyn oedd mai'r Gymraeg oedd y bêl rygbi a'n bod yn pasio'r iaith ymlaen.

Cyfuno Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg a'r Fforwm Iaith

Mae Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg hyd at 2032 Sir Ddinbych yn cynnwys gwybodaeth ynglŷn a'r bwriad i uno y Grŵp Strategol Cymraeg mewn Addysg presennol gyda Fforwm Iaith y Sir er mwyn goruchwyllo gweithredu a gwerthuso'r cynllun. Felly yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae ymdrechion swyddogion y ddau grŵp wedi bod ar gyfuno'r Fforwm a Chynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg gan ddilyn model Cyngor Ynys Môn a Chyngor Sir Gar.

Golyga hyn y bydd pob cyfarfod yn cael ei rannu'n ddwy ran gydag un rhan yn benodol i Addysg a'r llall yn benodol ar gyfer y Fforwm Iaith. Bydd isafswm o 3 cyfarfod yn ystod pob blwyddyn a bwriedir cael Cadeirydd annibynnol. Prif fanteision y strwythur hyn fydd sicrhau bod cyfeiriad strategol clir, lleihau dyblygiad gweithgareddau a cynyddu y cyfle i fudd ddeiliad gydweithio ai gilydd.

Dydd Gŵyl Dewi

Eisteddfod y staff oedd y prif ddiwyddiad i ddathlu Dydd Gŵyl Dewi eto eleni, ond fe wnaethom hefyd rannu gwybodaeth ar ein cyfryngau cymdeithasol am hanes Dewi Sant, geirfa Cymraeg perthnasol a seineg i helpu dysgwyr Cymraeg a'r ffeithiau

diddorol am pam mae'r cennin a'r cennin Pedr yw symbolau cenedlaethol Cymru yn ogystal â'r rheswm y tu ôl i'w gwisgo ar Ddydd Gŵyl Dewi.

Logo iaith Gwaith/Brawddeg ar waelod e-bost

Mae staff sy'n medru'r Gymraeg yn cynnwys logo ar waelod eu llofnod e-bost i adael i gwsmeriaid a chydweithwyr wybod eu bod yn medru'r Gymraeg. Yn yr un modd, mae gennym logo ar gyfer dysgwyr sy'n nodi 'Dw i'n dysgu Cymraeg'. Mae nifer fawr o ddysgwyr wedi cynnwys y logo hwn ar waelod eu llofnod e-bost.

Hyrwyddo Safonau'r iaith Gymraeg

Rydym wedi creu dogfennau i hyrwyddo safonau'r iaith Gymraeg i'w rhannu ar dudalen facebook staff y cyngor, ein newyddlen ddyddiol, mewnwyd a'n system visiontime. Rhestr wirio i staff ydyw i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r safonau gan ddilyn y canllawiau a roddwyd. Mae'r templedi yn cynnwys ateb y ffôn yn ddwyieithog, trefnu cyfarfodydd a gohebu. Rydym hefyd wedi creu dogfen o eiriau Cymraeg perthnasol ar gyfer staff a chynghorwyr i'w ddefnyddio mewn cyfarfodydd er mwyn eu hannog i ddechrau a gorffen cyfarfodydd yn y Gymraeg.

Fideos i hyrwyddo'r Gymraeg

Gan fod llawer o bethau wedi newid i fod ar-lein neu'n ddigidol dros y 3 flwynedd ddiwethaf, mae wedi'n gorfodi i fod ychydig bach mwy creadigol yn y ffordd rydym yn hyrwyddo'r Gymraeg er mwyn cadw momentwm i fynd. Rydym wedi hyrwyddo llawer o fideos sydd wedi'u creu gennym dros y flwyddyn ddiwethaf megis fideo yn ynganu geirfa a brawddegau Cymraeg defnyddiol ar gyfer cyfarfodydd a sut i ynganu enwau rhai o drefi a phentrefi Sir Ddinbych. Mae'r fideos i gyd yn cael eu rhannu'n fewnol ac allanol ar ein tudalen facebook corfforaethol ac wedi cael eu rhannu sawl gwaith gan cyhoedd.

Meddalwedd ‘Cysgliad’

Yn dilyn trafodaethau gyda'r adran TG rydym wedi llawrlwytho'r feddalwedd 'Cysgliad' ar gyfrifiadur pob aelod o staff CSDd. Mae'r feddalwedd yn ddefnyddiol iawn ar gyfer staff sy'n siaradwyr Cymraeg rhugl a dysgwyr sy'n ceisio rhoi cynnig ar y Gymraeg gan eu bod yn cynnwys dau declyn defnyddiol - geiriadur a gwiriwr y Gymraeg. Y broses yn y gorffennol oedd bod rhaid i staff ofyn amdano, a nifer o staff ddim yn ymwybodol ei fod ar gael. Felly yn dilyn llawrlwytho'r feddalwedd mae Swyddog yr Iaith Gymraeg wedi bod yn annog staff i'w ddefnyddio a chynnig 3 dyddiad o hyfforddiant ar sut i lywio'r feddalwedd. Mae oddeutu 30 aelod o staff wedi manteisio ar yr hyfforddiant hyd yn hyn.

Cyrsiau a hyfforddiant Cymraeg

Rydym yn hyrwyddo gwersi Cymraeg yn aml iawn ac mae nifer fawr o staff yn manteisio ar y cyfle i wella eu sgiliau. Mae 8 aelod o staff wedi cofrestru ar gyfer y cwrs blasu+ am 6 wythnos (2 awr yr wythnos) gyda Choleg Cambria gyda'r bwriad o fynd ymlaen i'r cwrs lefel mynediad dwys gyda thiwtor ym mis Ionawr. Mae sawl aelod o staff hefyd wedi manteisio ar y cyrsiau 10 awr ar-lein sydd wedi'u teilwra ar gyfer gwahanol sectorau, yn ogystal â chyrsiau preswyl yn Nant Gwrtheyrn.

4.5 Y camau nesaf: Amserlen bresennol y gweithgarwch ar gyfer 2022/23:

Mis	Gweithgaredd
Hydref 2022 – Awst 2023	Ymgyrch fewnol 'Dyblu'r Defnydd Dyddiol'
Tachwedd – Rhagfyr 2022	Pêl-droed Cwpan y Bydd
Tachwedd 2022 – Mawrth 20223	Strategaeth yr Iaith Gymraeg
Tachwedd 2022 – Ionawr 2023	Polisi Gweithredu'r Gymraeg yn fewnol

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r penderfyniad yn cyfrannu at ddatblygiad yr iaith Gymraeg a diwylliant Cymru, sy'n sail i Gynllun Corfforaethol y Cyngor.

6. Beth fydd y gost a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes arian ar gael ar gyfer y gwaith hwn. Byddai unrhyw gostau'n cael eu hamsugno gan y partneriaid presennol a thrwy ewyllys da'r Aelodau.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Er nad oes angen cynnal asesiad effaith llesiant ffurfiol ar gyfer yr adroddiad hwn, mae'n werth nodi rhai o'r manteision allweddol mewn perthynas â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r dyfodol (Cymru) 2015 a'r safonau ar gyfer y Gymraeg.

Un o elfennau allweddol Deddf Llesiant Cenedlaethau'r dyfodol (Cymru) 2015 yw: "Cymru o ddiwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu: Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, a chwaraeon a hamdden".

Mae gan y Cyngor hefyd rôl, drwy ei safonau iaith Gymraeg, i hyrwyddo cyfleoedd i gymunedau lleol gymryd rhan mewn gweithgareddau iaith Gymraeg.

8. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Y prif risg yw gostyngiad posibl yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Sir (yn ôl Mesur y Cyfrifiad Cenedlaethol). Mae'r holl sefydliadau partner hefyd wedi ymrwmo i gyfrannu tuag at ddatblygu'r Gymraeg yn genedlaethol a thuag at y targed o filiwn o siaradwyr a osodwyd gan Lywodraeth Cymru erbyn 2050.